

Zoo stonden de zaken tusschen de twee professoren der Illustre School, toen in 1689 of 1690 een boekje in 12° verscheen, getiteld: Avis important aux refugiez sur leur prochain retour en France, waarin de spot gedreven werd met de door Jurieu opgewekte hersenschimmige verwachtingen. Nu was het drukkende juk van vooroordeel en bijgeloof afgeschud, zoo luidde het in de aan een Hugenoot gerichte brieven, maar zijne geloofsgenooten mochten zich vóór hun terugkeer wel ontdoen van hun satirieken en republikeinschen geest, want het onbepaalde gezag des konings moest erkend worden, en spotschriften, noch oproerige libellen mochten langer Lodewijk XIV beledigen. Daarom vermaande hij tot gematigdheid en lijdzaamheid, zooals de eerste Christenen die beoefend hadden, waaraan hij allerlei raadgevingen knoopte voor hun toekomstig geluk.

Razend was Jurieu, die in Bayle, schoon deze het bleef ontkennen (1), den schrijver zag. «Écrasez l'infâme» bleef in 't vervolg zijn levensdoel: zoo 't met de pen niet gelukte, dan met het wapen der kerkelijke of wereldlijke overheid (2). In zijn Examen de l'Avis verklaarde hij zijn

amis de la liberté et ayant souffert pour elle, mais l'un avec un esprit froid, autoritaire, violent, l'autre avec des idées larges, tolérantes et légèrement ironiques en vinrent à une guerre ouverte et déplorable . . .»

(1) Sainte-Beuve, die o. a. in zijne Portraits littéraires. Paris 1876. Tom. I. p. 364 v. v. over Bayle handelt, noemt dit het treurigste punt uit zijn leven, hetzij dit werk inderdaad door hem geschreven is, hetzij hij het enkel heeft herzien en laten drukken. In de Revue des Deux-Mondes (décembre 1835) heeft deze talentvolle schrijver gehandeld: Du génie critique de Bayle en ook verder heeft hij hier en daar in zijne Causeries du Lundi hem ter sprake gebracht.

(2) Men vindt in de Actes du Consistoire de l'Eglise Wallonne de Rotterdam bijna op elke bladzijde de bewijzen voor den invloed, dien Jurieu op den kerkeraad uitoefende om Bayle onschadelijk te maken.